

“BENİM SADIK YÂRİM KARA TOPRAKTIR”

Böyle demişti Âşık Veysel... Tam da Veysel'in sadık yâriydi, sanki benim Ardahan'da öküz boyunduruğunda gün boyu hotaklık yaptığım kara kotan günlerinden anımsadığım, bir çift camuş, üç dört boyun öküz gücüyle devirdiğimiz, derin hakozlar açtığımız o çimli-çiçekli kara topraktı dört beş gündür uğraştığım... Bu sabah tamamladım işi. Yine geciktim paylaşım için...

Dağ başında, söz yerindeyse, bir kayalığın üstünde oturuyorum. Bir hafta kırıcı-delici makine çalışmadan temel kazılamıyor. Karşımdaki boş alana beş yıl önce diktiğim ağaçlar, çekirdekten yetiştirdiklerim, bir türlü kaya tabakasını aşip beslenebilmeyi başaramayınca, yaz sıcaklarında üç dört gün sulanmadığında yaprak sarartıp boyun bükünce, toprak attırayım bari dedim. Nereden geldiyse yakındaki hafriyatçıya o kara toprak... Hani derler ya, bulgur gibi, ya da sakız gibi diye... Koca bir kamyon getirttim. Tam bir kara topraktı el arabasıyla çekip yaydığım. Avuç avuç veresim geldi ağaçlarımın dibine; bebek besler, torunlarım Güneş'i, Arya'yı, Deniz'i doyurur gibi... Şimdiden yaydı yapraklarını kırmızı çiçekli akasyam, rüzgârla salınarak minnetini bildirdi. Herkesi davet ediyor masalsı gölgesine...

İlk kez Kırıkkale Tınaz İlkokulu 5. Sınıf öğrencisiyken, 1962 yılında, 10 yaşında karşılaştım Veysel'le... Köy Enstitüsü kökenli öğretmenlere Tonguç Baba'dan armağandı Veysel. Köy Enstitüleri'nde “Usta Öğretici”ydi; enstitü enstitü gezip içinden çıktıkları halk kültürüyle bir kez daha harman ederdi öğrencileri. Enstitüler kapatıldıktan sonra da, o kavruk köylü çocukları kara toprağın âşığına sahip çıkma kaygısında, sevdasında oldular. Çalıştıkları okullara çağırıp öğrencilerine dinlettiler, karnını doyurdular âşığına, cebine üç kuruş harçlık koydular... Tınaz ilkokulu salonunda tanıdım Veysel'i. Nasreddin Hoca'nın bağlama çalmasıyla ilgili fıkrayı da ilk kez o gün ondan duydum.

Veysel'in bağlamasıyla. Hoca Nasreddin, Keloğlan anlatılarıyla büyüdüğümüz için belki, şu metalik gürültülerde, klavyeli bağırtılarda, fantastik öykülerde sanat tadını bulamadım bir türlü. Sonra, Ankara İçcebeci, Uzungemiciler Sokak'taki, biz taşındıktan sonra da kapisına üç kez bomba konan evimize geldi Veysel. Kısa bir zaman önce yitirdiğimiz komşumuz, o zaman TRT'de program yapımcısı olan Erdoğan Alkan ağbi getirmişti... Birlikte yemek yedik, Veysel'in halk anlatımını, bağlamasını, türküsünü dinledik.

Geçici görevle gittiğim Edremit yakınında, Dikili'de 1999 yılında (Karabük'ten iş arkadaşım Eşref Aslantaş çağırmişti) Ali Ekber Çiçekle tanıştım. 2004 yılında, Ardahan'daki Dursun Akçam Ormanı açılışına davet etmiştim Ali Ekber'i; koşa koşa geldi. “Haydar Haydar”, “Bir Güzel Methedem Bari Cihan Yanmasın”ı Ali Ekber'den dinlememiş olanlar halk müziğinin derinliğini yakından tanımamış demektir. Köln Flarmoni Orkestrası Şefi, “Haydar Haydar”ı dinlerken

afallayıp kalmış. Benim orkestradaki onlarca enstrümanla bu sesin gücünü, farklı tınılarını yakalayabilmemiz mümkün değil demişti...

“Sanki Ömrüm Bir Bilmece / Bitmez Tükenmez Geceler”, “Bir Çit Öküz Yeter mi?”, “Erim Erim Eriyesin”, “Mevlâm Gör Diyerek İki Göz Vermiş”... Ardahan ve Bingöl gecelerimin can dostu Âşık Mahsunî'yi uzun uzun anlatmaya gerek var mı? Ya da dinlerken yüreğimin yerinden oynadığı Neşet Ertaş'ı... “Açma Zülûflerin Yellere Karşı”, “Ah Yalan Dünya”, “Aşkın Beni Del'eyledi”, “Seher Vakti Çaldım Yarın Kapısın”...

Halk müziğinin hem söz içeriği, hem müzikalite bakımından bulduğu müthiş güç, yüzyıllarca ezilmiş, dışlanmış, kendi dili bile yasaklanmış bir çoğul ve zengin kültürün bir kanaldan fıskırıp patlamasını andırır. Kendi kuruluş ilkeleri doğrultusunda yalnızca altı yıl çalışabilmiş (1940-1946) Köy Enstitüleri'nin yetmiş beş yıldır konuşuluyor olmasının ve UNESCO'dan birçok yabancı bilim örgütüne kadar aldığı övgülerin arkasında Tonguç Baba'nın halk kültüründeki gizilgücü sezmiş olması aydınlanır.

Hakyemez savaççı, demokratik seçimle, bileğinin hakkına boyunun başına geçmiş Gâzi Ertuğrul'dan çevre Rum köylülerinden haraç alma önerisini getirenlere, "bir daha böyle bir şeyden söz ederseniz kellenizi vururum" diyen Bey Osman'a değişen, Yıldırım Beyazıt'tan sonra (Beyazıt'ın, kan toplumu geleneklerini sürdürmekte olan Timur'a yenilmesinin arkasında da bu gerçeklik vardır) çadırı bırakıp saraya geçen, oradan Sultanlığa, Süleymanlığa evrilen, Halifeliği aldıktan sonra, Kayı Boyu'nun "Beytül Mali Müslümin", ortak kamu malı kıldığı toprakları mültezimlere, beylere pašalara peşkeş çeken, halkından kopan Osmanlı hanedanı, kendi içinden çıktığı boylara, kavimlere, hatta Türkçe diline nice baskılar uyguladı. Kendini yazıyla, resimle, farklı anlatım teknikleriyle ifade olanağı bulamayan halk kültürü de, gücünü türkülerde, bağlamanın, tulumun sesinde, masalların, fıkraların sözünde gerçekleştirme yolundan yürüdü. Bu tarihsel gerçekliğin böyle duruca aydınlanmasında, 1973 yılında “Taih Devrim, Sosyalizm” adlı kitabıyla tanıştığım, çalışkanlığına, araştırmacı sosyal zekâsına ve mücadele gücüne sonsuz hayranlık ve minnet duyduğum büyük Türk sosyalisti Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın çok önemli bir yeri vardır. Saygıyla, minnetle anıyorum kendisini...

Günümüzde, kendini sultan ve halife yerine koyan, saraylar yaptıran, filolar kuran, parasını saymaya yatak odalarına kadar giren makineler alan birilerinin Osmanlıya özenmesini biraz anlayabiliyor insan da, yoksul halk yığınlarının, halk çocuklarının Osmanlı geçmişine duyduğu hayranlık insanı acıyla güldürüyor. Basın-yayın, televizyon, yaygın iletişim teknolojisinin gücü de buradan anlaşılıyor...

“Benim Sadık Yarım Kara Topraktır” demişti Veysel. Kara toprak onun sesini, bağlamasını dal

budak vererek, yaprak, çiçek açarak yaşatıyor. Dünya durdukça duracak halk kültürü de, üreten, yaşatan gücü de, yaşamını paraya ve iktidar koltuklarına adanmış olanlar hep bir mide bulantısı ile anılacak...

Topraktan, güneşten, sudan, havadan ayrı düşmeyin dostlar; ve inadına aşktan, özgürlük ve eşitlik için kavgadan...

16 Ağustos 2014, Alper AKÇAM